

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ АСПЕКТИ КОНЦЕПЦИЈЕ РЕЂО ЕМИЛИЈА

Немања Митрић¹
Ивана Стојић, Добрила Тодић

Апстракт: *Ређо Емилија је град на сјеверу Италије у коме су васпитачи, родитељи и дјеца удружено радили на поправљању опште друштвене ситуације, па су стога у ту сврху оснивали центре за дјецу по којима је овај приступ у васпитању постао чувен. Под управом једног од његових оснивача, Лориса Малагуџија (1920 – 1994), покрет се раширио, прво на Италију, а затим и Европу и читав свијет.*

У ставовима оснивача огледају се идеје Џон Дјуџија, Пијаџеа, Виготског, Брунера, Гарднера и др, али при томе усмјеравајући се на рано васпитање овај приступ не прихвате ставове Пијаџеа да је интелектуални развој подијељен у дијеловима, сматравши га превише крутим и ограничавајућим. Програм Ређо Емилија своју педагогију заснива на међуљудским односима, за којима дијете има насушну потребу и који се реципрочно његује са - другом дјецом, породицом, васпитачима, друштвеном и природном средином.

Програм формулишу тумачења, хипотезе и идеје о учењу и васпитно-образовној пракси кроз њихово свакодневно запажање и пракси учења заједно са дјецом.

Кључне ријечи: *Ређо Емилија, Лорис Малагуџи, учење заједно са дјецом*

Историја настанка Ређо Емилија приступа

Послије Другог свјетског рата, италијански грађани били су погођени посљедицама фашистичког режима, разрушена држава и њени грађани одлучили су да донесу нове наде за своје младе чланове друштва, те тако оснују нову школу, која је била прилагођена њима.

Нови приступ у маленом градићу Ређо Емилија, захтијевао је много нових задатака и правила која доноси, оснивање новог приступа у образовању (Walsh & Albrecht, 1996, према Gandini, 1993).

Зачетником и оцем нове ере васпитања и образовања названом по једној области у Италији сматра се Лорис Малагуџи, који је први почео градити програм заснован на потребама дјеце (Shelley, Flessner, 2013).

Данас Ређо Емилија финансира 22 школе за дјецу од 3 до 6 година и 13 јасличких центара (Edwards, Gandini, & Forman, 1993; Gandini, 1993).

---

¹ e- mail: nemanjamitric90@hotmail.com

Лорис Малагуци (1920-1994)

Малагуци је најприје био учитељ у основној школи а потом је студирао психологију. У свој рад на образовању дјеце унио је лична интересовања и искуства из позоришта, новинарства, спорта и политике. Колеге га памте као човјека јаког карактера али спремног на сарадњу. Себе је описивао као тврдоглавог, са челичном вољом. Као резултат тога неуморно је радио са колегама из Ређо Емилије на разумијевању начина на који дјеца уче и на ширењу свог страственог увјерења о компетентном, самоувјереном дјетету.

Прва предшколска установа у Ређо Емилији основана је 1945. године на дан ослобођења. Мушкарци су жељели да се новац уложи у отварање позоришта, али жене су инсистирале на оснивању предшколске установе која ће да омогући да више никад не одрасте генерација дјеце која ће толерисати неправду и неједнакост. Све до седамдесетих година двадесетог вијека у Италији су предшколске установе биле одговорност Католичке цркве, и све више родитеља је захтијевало секуларну едукацију за своју дјецу. Наравно, требало је да се изборе са Црквом која је сматрала да ће јаслице, које су настајале као помоћ запосленим женама, и предшколске установе одвојене од Цркве, довести до распада породица.

Малагуци и други наставници у Ређо Емилији су све вријеме радили на сакупљању идеја и ставова. У развијању свог приступа користили су идеје разних теорија и филозофија образовања, нарочито у образовном систему Монтесори.

Основно за филозофију Ређо Емилије је представа дјетета као бића богатог потенцијалом, јаког, моћног и способног. Сматра се да дијете има своје вриједности, да жели да буде поштовано, али и да цијени друге и да посједује радозналост и отвореност према свему. Дјеца су охрабрена да кроз истраживања развију своје сопствене теорије о свијету и његовом функционисању.

Међународно интересовање за овај приступ је добило замах 1980. године са изложбама по цијелој Европи. Амерички магазин „Њузвик“ је 1991. године прогласио предшколску установу „Диана“ најнапреднијом институцијом за рано образовање на свијету, што је довело до великог интересовања и америчке и свјетске јавности.

Након изненадне смрти Лориса Малагуција 1994. године, заједница Ређо Емилије је била рјешена да настави и развија његове снове и спроведе мисију да би се: “Повећао потенцијал све дјеце“.

Фондација под називом „Ређо дјеца“ је установљена као Међународни центар за одбрану и промоцију права и потенцијала све дјеце.

Садржај Ређо Емилија приступа

У вртићима инспирисаним филозофијом Ређо Емилије не постоји прописан васпитно-образовни план и програм. Умјесто тога, програм је отворен за све могућности, са темама за истраживање које се базирају на интересовањима дјеце. То се некад назива Ванредни програм, Приступни пројекат или Учење засновано на истраживању. Пројекти могу да трају један дан или читаву годину и могу да се заврше сасвим другачије од оног што је почетно планирано (на примјер, пројекат је почео са цвијећем, а може да се преокрене у истраживање продавница и трговине кроз анализу рада цвијећаре).

Све се сматра вриједним проучавања, све док су дјеца заинтересована. Инспирација за пројекте може да настане из разних извора. Принова у породици неког дјетета може да доведе до интересовања за бебе и његу беба. Пиле које се излегло у вртићу може да доведе до интересовања за летење (зашто пиле не може да лети добро, а друге птице могу?). Извори за проучавање су неограничени. Идеје некад уведу васпитачи, али дјеца су та која ће одредити правац пројекта.

Васпитачи пажљиво посматрају дјецу и постављају питања да би се одредио правац којим ће васпитно-образовни процес да тече. Комуникација је од виталног значаја - васпитачи морају да

подијеле своја опажања међу собом и са родитељима да би свако константно пратио правац васпитно-образовног програма.

Без обзира на то који начин истраживања се користи: сликање, цртање, причање прича, прављење тродимензионалних скулптура, глума, музика, поезија, писање или прављење мапа, могу да изразе оно што дјеца уче. Све је то оно што оснивач, Лорис Малагуци, описује као: “Сто језика дјеце”². Симболички језици, укључујући цртање, вајање, позоришне игре, писања, и сликарства се користи за представљање процеса и теорије дечијег размишљања.

У самој структури рада Ређо Емилија вртића, умјетност је интегрисана у учење. Безброј облика умјетничког изражавања је основни дио ових вртића, и неки вртићи имају праве умјетнике и посебан простор за то. Умјетност је укључена у сваки пројекат. Грађење критичког мишљења. Учи се како да се учи. Дјеца добијају искуство постављањем питања и ловом на одговоре. Уче да вјерују себи како се њихова радозналост преплиће са ентузијазмом.

Овакве школе су добре у контакту са породицама нудећи родитељима радионице, семинаре и могућност за волонтирање и сарадњу.

Стална интеракција дјеце, родитеља и васпитача доприноси да сви, током сарадње, уче. Учење се одвија различитим начинима: визуелним, вербалним, учење уз подршку, али не пресликавањем рјешења одраслих. Дјеца сама проналазе рјешења радећи на пројектима, а васпитачи прате и подупиру дјечја настојања. Околина је, уз родитеља, трећи учитељ. Како за планирање садржаја активности у простору, тако и за избор и рјешења проблема који се изучавају. Околина је стално подручје открића.

Концепција се темељи на суштинском истраживању стварних вриједности у подручју дјечјег занимања и дјечјих постигнућа. Активности се организију што више изван соба, на изворним локалитетима, с мањим групама дјеце, с дјецом различите доби. Мања дјеца ће игром и истраживањем учествовати у пројекту.

Циљеви и задаци Ређо Емилија приступа

Ређо Емилија приступ је образовна филозофија која се заснива на слици дјетета и, уопште, од људског бића носиоци снажног развојног потенцијала и субјектима права, они уче, расту у односу са другима.

Овај глобални едукативни пројекат, који се спроводи у вртићима и школама општине Ређо Емилија који су повезани са образовним институцијама широм свијета, заснива се на одређеним специфичностима: учешће породица, колективни рад цијелог особља даје значај образовном окружењу и присуству ателеа и фигуре ателијеристе, кухињи, ентеријеру и координацији педагошко-дидактичког рада. Ређо Емилија је образовни програм који се заснива на холистичком приступу дјетета, породице, вртића и окружења (Edwards, Gandini, & Forman, 1998).

Општи циљ овог приступа заснива се на фрази „сто језика“ у којој се кроз просторе ателеа даје дјечи прилика да одрже активности са више материјала, више језика, више тачака гледишта, да имају истовремено активне руке, мисли и емоције, повећавајући изражајност и креативност сваког дјетета и дјеце у групи.

Програм је заснован на осјећању да се у раним годинама развоја дјеце формира њихова индивидуалност. То је водило ка стварању програма заснованог на принципима поштовања, одговорности и заједништва, кроз истраживања и открића у окружењу које их подржава и обогаћује и које је засновано на интересима дјеце. Малагуци, оснивач програма је заговорник права дјеце. Приступ учењу мале дјеце по програму Ређо Емилије ставља природни развој дјеце, као и блиске везе које она дијеле са окружењем, у центар ове филозофије.

---

² СТО ЈЕЗИКА: Дијете је направљено од сто ствари. Дијете има сто језика. Сто руку. Сто мисли. Стотину начина размишљања, свирања, говора. Сто увијек сто. Сто радости. Сто начина слушања, пјевања и разумјевања. Сто свјетова да открију, измисле, сањају...

Филозофија овог приступа заснована је на сљедећим циљевима и задацима:

- дјеца морају да имају неку контролу над правцем свог образовања;
  - дјеца морају да уче кроз искуства додира, покрета, слушања, гледања;
  - дјеца имају везу са другом дјецом и са материјалним стварима у свијету у којем мора да им буде дозвољено да истражују;
  - дјеца морају да имају бескрајне могућности и начине да се изразе (Malaguzzi, 1994).
- Основне карактеристике овог приступа укључују:
- активно учешће родитеља у развоју и управљању установа за рани развој дјеце;
  - родитељски допринос у виду трошкова своје дјеце у зависности од њихових прихода;
  - за децу са инвалидитетом се сматра да имају „посебна права”, а не „посебне потребе” ;
  - васпитачи се сматрају пасионираном дјецом (ученицима) и истраживачима, а не пружаоцима знања;
  - свака група дјеце има по два васпитача која остају уз њих током њиховог боравка у вртићу (Edwards et al., 1998).

Основно за филозофију Ређо Емилије је представа дјетета као бића богатог потенцијалом, јаког, моћног и способног. Сматра се да дијете има своје вриједности, да жели да буде поштовано, али и да цијени друге и да посједује радозналост и отвореност према свему. Дјеца су охрабрена да кроз истраживања развију своје сопствене теорије о свијету и његовом функционисању.

Ређо приступ се заснива на свеобухватној филозофији, подстакнутом са неколико основних принципа:

- дијете као протагониста, сарадник, и комуникатор;
- васпитач као партнер, водич и истраживач;
- сарадња као темељ образовног система;
- окружење као „трећи васпитач“;
- родитељ као партнер;
- документација као комуникација (Gandini, 1993).

Примјена Ређо Емилија приступа у пракси

Ређо Емилија приступ ставља фокус на свако дијете и уз сарадњу са породицом, другом дјецом, васпитачима, окружењем, заједницом ствара један план, односно приступ у раду са дјецом, сви они директно или индиректно утичу на развој учења. Сваки вртић заснива се на систему повезивања активности, подршке и сарадње. Васпитач у свакој ситуацији послушнује дијете, и на основу његових жеља и тежњи формира активности, које се обликују у пројекте у раду са предшколском дјецом (Edwards et al., 1998.)

Планирајући активности васпитачи не гледају на вријеме, те тако не гледајући ни на календар, дијете има лични појам о времену, учествује и планира активности и пројекте са васпитачем, онда кад је оно спремно на то.

Васпитач препознаје слике дјетета, гледа на његове идеје и на основу тога планира васпитно-образовни рад.

Ређо Емилија приступ јесте програм који нема званични план, васпитач је дужан да на основу дјечијих интересовања осмисли један добар план, односно пројекат.

Програм у пракси

Кооперација је веома снажан модус рада у Ређо Емилија вртићима. Васпитач у складу са програмом сам осмишљава активности у раду са дјецом. Васпитачи раде у пару, заједно доносе

одлуке, сами себе сматрају истраживачима, доносећи дјечи активности које су они на неки начин сами одабрали.

Снажан колегијални однос васпитача у групи и васпитача из других група утиче на васпитно-образовни рад. Сваки васпитач има свој лични ритам, на основу којег ради, јер углавном васпитачи када приме дјецу заврше са њима трогодишњи циклус, и на такав начин рада дјеца се могу навићи, не мијењају им се принципи рада током њиховог боравка у предшколској установи. У пракси се истиче јака колегијалност, сви су заједно, те тако могу и да на прави начин развију своју васпитно-образовну праксу.

Васпитачи пажљиво посматрају дјецу и постављају питања да би се одредио правац којим ће васпитно-образовни процес да тече. Комуникација је од виталног значаја - васпитачи морају да подијеле своја опажања међу собом и са родитељима да би свако константно пратио правац васпитно-образовног програма. Концепција се темељи на суштинском истраживању стварних вриједности у подручју дјечјег занимања и дјечјих постигнућа. Активности се организију што више изван соба, на изворним локалитетима, с мањим групама дјеце, с дјецом различите доби. Мања дјеца ће игром и истраживањем учествовати у пројекту. Пројект старије дјеце биће усклађен са упутствима из њиховог програма.

Пројектни приступ претпоставља сет стратегија за то оспособљених васпитача који воде дјецу кроз процес учења увидом у теме из објективне стварности. То је структуриран концепт, сложен, али флексибилан систем, с обиљежјима које карактеришу интеракција учење-поучавање. Пројект је структуриран у 3 фазе:

1. почетак пројекта;
2. развој, ток пројекта;
3. завршетак пројекта.

Пројекат, попут добре приче, има свој почетак, свој раст и свој крај. Таква временска структура помаже васпитачу да организију напредак активности у складу с развојем дјечјих интересовања и личне ангажованости (Shelley, Flesner, 2013).

1. фаза – почетак пројекта

Васпитач разговара о предмету проучавања с дјецом како би открио шта они већ знају о томе. Дјеца говоре или приказују своја искуства, а васпитач им у томе помаже својим питањима. Тако лакше исказују своја сазнања и доживљаје. Састављају заједничко писмо о томе шта ће проучавати и васпитач га шаље родитељима са молбом за сарадњу и подршку: упућује их да о теми разговарају са својом дјецом, подијеле свако релевантно искуство о теми. Такође, позива их на учествовање како би својом стручном процјеном или мишљењем о раду помогли васпитачу.

2. фаза – ток пројекта

Могућности за дјецу да раде/осјете свој посао и да о томе разговарају са стручњацима договорене су у првој фази. Васпитач осигурава материјалне изворе који ће помоћи дјечи у њиховом истраживању. Старија дјеца то могу и треба да чине самостално, у сарадњи с одраслима. Материјални извори су објекти из објективне стварности или различити документи, видео и аудио записи, литература и сав остали доступни материјал (Malaguzzi, 1994a; 1994b).

Васпитач током пројекта предлаже пут и начин за дјечју потрагу. Дјеца стичу нова искуства и сазнања, цртају опажено, конструишу моделе, рукују предметима и користе прикупљене документе, откривају, предвиђају, експериментишу, дискутују и драматизију. Свако је дијете укључено је у презентовање онога што се видјело и научило и свако дијете може радити у складу са својим умијећима: у конструисању, цртању, музичком или драмском приказу.

3. фаза – завршетак пројекта

Завршетак пројекта је дјечји исказ/приказ рада којег су учинили и окончали. Његов сажетак и његово могуће реструктурирање нова је форма за приказ пред другачијом публиком, који ће приказати као заједница, тим, као група. Ту ће бити потребно још доста маштовитог рада

приказаног новим интервенцијама, новим приступом, на оригиналан начин. Васпитач организире завршни догађај (свечаност) гдје дјеца дијеле своје спознаје с осталима. Дјеци треба бити омогућено да испричају своју причу о заједничком пројекту и о обиљежјима најистакнутијих дијелова пројекта другој дјечи, директору, родитељима. Васпитач помаже дјечи одабрати материјал за излагање, помаже им и подупире их у одлучности и храбрости током приказа и евалуације цијелог пројекта. Такође им омогућује да на себи својствен, замишљен начин, замишљен пут усвајања (персонализирања) свог новог знања могу и приказати: кроз сликање, причање или глуму. На крају, васпитач користи новостечене и новоспознате дјечје идеје и интересе да би учинио значајне помаке између закључака пројекта: оног што је пројектом сазнато и будућих тема за проучавање у неком сљедећем пројекту.

Закључак

У оквиру Ређо Емилија приступа оснивачи вјерују да је слика дјетета конструисана из њихових потреба, те тако закључујемо да дјеца имају права да им се те потреба остварују. (Malaguzzi, 1994a; 1994b).

Према записима Лориса Малагуџија (1994b): „Дјеца имају легитимно право да дјелују на своје лично усавршавање“. Према Лоренцовој теорији дјеца су дивна, снажна, компетентна, креативна, знатижељна и пуна потенцијала за усавршавањем. Овакав став према дјеца, исто је дијелио и Фридрих Фребел, говорећи како дјеца имају „дивну природу“ (Froebel, 1887, према Malaguzzi, 1994). Критички став аутора Ређо Емилија к захтијева од васпитача и свих оних који се баве са дјецом да дјеца имају своја права у свом усавршавању, другачије речено, захтијева да дјеца сама креирају свој пут ка знању.

Малагуџи је своју теорију заснивао и према теоријама Пијажеа (1973), који је говори да су дјеца предодређена да у раном периоду буду истраживачи.

Помоћу Ређо Емилија теорије сва су дјеца истраживачи, и сами могу да креирају оно што желе да знају, односно наговјештавају својим васпитачима, а васпитачи као посредници, праве одређене пројекте, који ће поткријепити то знање, које они захтијевају (Katz & Chard, 1989, према Forman, G., 1996.).

ЛИТЕРАТУРА

- Albrecht, K. (1996). Reggio Emilia: Four key ideas. *Texas Child Care, bits of information succeeds only in altering the whole* 20 (2), 2–8.
- Bredenkamp, S. (1993). Reflections of Reggio Emilia. *Young Children, level thinking.* 49 (1), 13–18.
- Gandini, L., (1993). Fundamental of the Reggio Emilia Approach to early childhood education. *Young Children.*
- Devjak, T., i sar. (2010): *Pedagoški koncept Reggio Emilia in Kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti*, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana.
- Edwards, C. (1993). *Partner, nurturer, and guide: The roles of the Regareas are integrated (Edwards & Springate, 1995, p. gio teacher in action. In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), The hundred languages of children: The Reggio Emilia*
- Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (1993). *The hundred languages of children: The Reggio Emilia approach to early child hood education.* Norwod, NJ: Ablex.
- Edwards, C., et al. eds. (1998). *The Hundred Languages of Children. The Reggio Emilia Approach-Advanced Reflection., 2.end. ed. Wetsport, CT: Ablex.*
- Каменов, Е., (2010): Различити приступи у предшколском васпитању и образовању у Европи, *Нова школа бр. VII*, 148-159, Педагошки факултет у Бијељини, Бијељина

- Kaminsky, J, A., (2014): *Innovations In Early Education: The International Reggio Emilia Exchange*, North American Reggio Emilia Alliance, Roswell
- Forman, G., (1996). *The project approach in Reggio Emilia*. In C.T. Fosnot Ed. *Constructivism: Theory, perspectives and practice*. NY. Teachers College Press.
- Hewett, M, V., (2001): Examining the Reggio Emilia Approach to Early Childhood Education, *Early Childhood Education Journal*, Vol. 29, No. 2.
- Cadwell, L. (1997): *Bringing Reggio Emilia Home. An Innovative Approach to Early Childhood Education*. New York: Teachers College Press.
- Malaguzzi, L., (1994). *Your image o child: Where teaching Begins*, Child Care Information Exchange.
- Shelley, E., Flessner, R., (2013). *Reggio Emilia Approach*. Butler University.

Nemanja Mitrić, Ivana Stojić, Dobrila Todić

DIDACTIC METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE CONCEPT OF REGGIO EMILIA

Abstract: Reggio Emilia is a city in the north of Italy in which educators, parents and children worked together to improve the general social situation, and therefore, for this purpose, they established centers for children after whom this approach to education has become famous. Under the leadership of one of its founders, Loris Malaguzzi (1920-1994), the movement expanded, first to Italy, and then to Europe and the whole world.

The founder accepted the ideas of John Dewey, Piaget, Vigotsky, Bruner, Gardner and others, but at the same time focusing on early education, this approach does not accept Piaget's views that intellectual development is divided in parts, considering it too rigid and restrictive. Reggio Emilia's program is based on interpersonal relationships, for which a child has a need and is reciprocally fostered by other children, family, educators, social and natural environment. (Kamenov, 2010: 148-159)

The program formulates interpretations and hypotheses and ideas about learning and educational practice through their everyday observation and learning practices with children.

Key words: Reggio Emilia, Loris Malaguzzi, learning with children